

Doktoravhandlinger



Angst og depresjon i befolkningen

Angst og depresjon er blant de vanligste psykiske lidelsene i samfunnet vårt, med en forekomst på opp mot 15% totalt. Disse alvorlige tilstandene kan også medføre forverring av somatiske lidelser, stort sykefravær, arbeidsuførhet og for tidlig død. Diagnostikken er ofte mer upresis enn ved somatiske lidelser fordi den baserer seg kun på rapportering av symptomer og atferd og fordi tilstandene ikke opptrer med et klart skille mellom frisk og syk. Man vet lite om årsaksforhold, og særlig om risikofaktorer som kan påvirkes i forebyggende hensikt.

Hensikten med avhandlingen var å belyse hvordan angst og depresjon kan måles med et enkelt spørreskjema (Hospital Anxiety and Depression Scale – HADS), hvordan angst og depresjon opptrer samtidig, og hvordan de opptrer ved somatisk sykdom. Hvordan noen biologiske og sosiale risikofaktorer, nemlig faktorer knyttet til folatstoffskiftet og lengde på utdanning, relaterte seg til angst og depresjon ble også undersøkt. Det ble utført et litteratursøk etter studier som hadde validert måleegenskapene til HADS. For de resterende artiklene ble det benyttet data fra tre norske helseundersøkelser, Helseundersøkelsene i Nord-Trøndelag 1984–86 (HUNT 1) og 1995–97 (HUNT 2) og Helseundersøkelsen i Hordaland 1997–99 (HUSK).

HADS viste seg å kunne skille godt mellom symptomer på angst og depresjon, men en begrenset spesifisitet innebar en relativt stor andel falskt positive tilfeller. De fleste med angstsymptomer hadde også depresjonssymptomer, og omvendt. Kvinner hadde også i gjennomsnitt høyere andel angstsymptomer enn menn. Komorbiditeten mellom angst og depresjon kunne best beskrives med et kontinuerlig, eller dimensjonalt perspektiv, i motsetning til et kategorisk. Om trent $\frac{1}{3}$ av alle som rapporterte somatiske helseplager, hadde også en angstlidelse og/eller depresjon. Komorbid angst og depresjon var generelt sterkest assosiert med slike helseplager, og angst var minst like sterkt assosiert med helseplagene som depresjon. Forstyrrelse av folatstoffskiftet, særlig be-tinget i en genetisk polymorfisme, var forbundet med depresjon, men ikke med angst. Både psykisk friske og psykisk syke indivi-der ble fulgt over en 11-årsperiode, og i beg-ge grupper var det en klar sammenheng mel-

lom lengde på utdanning og depresjon etter 11 år, jo kortere utdanning, jo større risiko for depresjon. Sammenhengen var mindre tydelig for angst, kun de yngste og psykisk friske kvinnene ved oppstart hadde forhøyet risiko for angst etter 11 år.

Avhandlingens tittel

Anxiety and depression in the general population. Issues related to assessment, comorbidity, and risk factors

Utgår fra

Institutt for samfunnsmedisinske fag

Disputas 18. juni 2004

Universitetet i Bergen

Ingvar Bjelland

ingvar.bjelland@uib.no

Institutt for samfunnsmedisinske fag
Kalfarveien 31
5018 Bergen



Angst, depresjon og arbeidsliv

Hensikten med avhandlingen var å undersøke mulige assosiasjoner mellom arbeidsliv og angst og depresjon i den store norske befolkningsbaserte studien Helseundersøkelsen i Hordaland 1997–99 (HUSK). Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS), som er et anerkjent selvutfyllingsskjema, ble brukt til å måle nivåer av angst og depresjon. Ca. 17 400 yrkesaktive i alderen 40–49 år deltok i denne delen av HUSK-studien.

Angst- og depresjonsnivåer ble undersøkt i forhold til Standard for yrkesklassifisering. HADS-skårer viste en tydelig og invers sammenheng med kompetansenivå: jo lavere krav til kompetanse, desto høyere angst- og depresjonsskåre. Sammenhengen var sterkest for depresjon hos menn. I yrker uten krav til utdanning viste arbeidstakerne konsekvent høyere skårer enn gjennomsnittet. Mannlige bønder, som hadde det høyeste depresjonsnivået av samtlige yrkesgrupper, hadde signifikant høyere angst- og depresjonsskårer enn ikke-bønder. Kvinnelige bønder hadde høyere depresjonsskårer sammenliknet med ikke-bønder. Forskjellene mellom mannlige fulltidsbønder og ikke-bønder kunne forklares ved bøndenes lengre arbeidsuke, tyngre fysiske belastning og lavere husholdningsinntekt. Forskjellene mellom mannlige deltidsbønder og ikke-bønder

kunne ikke forklares ved variabler inkludert i studien.

Psykologiske krav, kontroll og sosial støtte på arbeidsplassen ble målt med det svenske Krav-Kontroll-Støtte spørreskjemaet. De psykometriske egenskapene til den norske versjonen ble funnet å være tilfredsstillende. Angst- og depresjonsskårer steg jevnt og betydelig med økende krav samt med avtatt kontroll og støtte. Karasek & Theorell's «belastningshypotese» ble bekreftet, dvs. yrkesaktive som rapporterte høye krav og lav kontroll hadde høyere HADS-skårer enn de med andre kombinasjoner av krav og kontroll. Likeså ble den utvidede belastningshypotesen bekreftet: Yrkesaktive med høye krav og lav kontroll som samtidig opplevde liten sosial støtte, hadde de høyeste nivåene av angst og depresjon. Sammenhengen mellom psykososialt arbeidsmiljø og HADS-skårer var sterkere for menn enn for kvinner.

De viktigste begrensningene ved studien var designet (tverrsnittundersøkelse), en begrenset aldersgruppe, moderat deltakelse, og en sannsynlig overrapportering av negativt arbeidsmiljø hos deprimerte. Styrken ved HUSK-materialet er at studien er stor og populasjonsbasert, og at den inkluderer anerkjente mål for angst, depresjon og psykososialt arbeidsmiljø samt Standard for yrkesklassifisering og en betydelig mengde annen relevant informasjon.

Helsefremmende tiltak, som programmer for tidlig oppdagelse og behandling av depressive lidelser, bør overveies overfor bønder. Vurdering av psykososialt arbeidsmiljø kan identifisere yrkesaktive med økt risiko for angst og depresjon, og være til nytte i planlegging og omorganisering av arbeidsplasser.

Avhandlingens tittel

Anxiety, depression and work life: The Hordaland Health Study

Utgår fra

Institutt for samfunnsmedisinske fag

Disputas 4. juni 2004

Universitetet i Bergen

Bjarte Sanne

bjarte.sanne@isf.uib.no

Seksjon for epidemiologi og medisinsk statistikk
Institutt for samfunnsmedisinske fag
Universitetet i Bergen
Kalfarveien 31
5018 Bergen